

Nr 27

Lagutskottets betänkande i anledning av motion angående uttagande av kostnad för dikningsföretag.

I motionen 1973:618 av herrar Glimmér (c) och Dahlgren (c) yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och sådant förslag till lagändring att kostnad i dikningsföretag kan fastställas att utgå ur berörd fastighet.

Till stöd för yrkandet anför motionärerna att dikningsföretag ofta sker genom en särskild tvångssamfällighet, dikningssamfällighet. Varje i samfälligheten ingående fastighetsägare bidrar till kostnaderna för dikningsföretaget i förhållande till den nytta (båtnad) dikningsföretaget medfört för hans fastighet. Fastighetsägaren svarar personligen för förfallna bidrag. Motionärerna hävdar vidare att dessa inte kan fastställas att utgå ur fastigheten. Detta förhållande får enligt motionärerna till följd att, om en delägare i företaget saknar andra tillgångar än fastigheten och inte kan betala förfallna bidrag, dessa måste betalas av övriga delägare, vilket motionärerna inte anser tillfredsställande.

Utlåtande över motionen har inhämtats från vattenöverdomstolen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelsen i Gävleborgs län och Lantbrukarnas riksförbund. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har till sitt utlåtande fogat ett yttrande från lantbruksnämnden i länet.

Gällande rätt m. m.

Bestämmelser om dikning återfinns i 7 kap. *vattenlagen* (VL). Bestämmelserna bygger på principen att en markägare har full frihet att för torrläggning av sin mark uppta dike och avleda vattnet, detta även om vattnet därvid får sitt avlopp inom annans mark och om dike måste upptas där. Anslutningsrätt och i vissa fall anslutningstvång till ett dikningsföretag föreligger enligt 7 kap. 20 § VL för fastighetsägare vilkas mark har nytta av dikningsföretaget. Enligt 7 kap. 21 § VL utgör all mark vars ägare skall ta del i företaget en samfällighet, *dikningssamfällighet*. Kostnaderna för dikningsföretaget fördelas mellan deltagarna efter den båtnad varje fastighet fått av företaget (7 kap. 23 § VL).

Uttaxering av deltagarnas bidrag till dikningsföretaget sker genom att styrelsen lägger fram en debiteringslängd vid sammanträde med deltagarna. Talan mot längden kan föras hos den allmänna underrätten. Även om så sker är deltagare skyldig att fullgöra sin inbetalning enligt debiteringslängden, om inte underrätten förordnar annorlunda. Bidragsbeloppet kan utsökas hos deltagaren i samma ordning som om betalningsskyldighet ålagts honom genom lagakraftätagande dom (7 kap. 63 § och 3 kap. 20 § VL). Detta innebär att styrelsen kan erhålla utmätning på grund av

debiteringslängden. Vid utmätning gäller att man av utmätningsbara tillgångar bör i första hand ta i anspråk sådan egendom som kan användas till borgenärens förnöjande med minsta kostnad, förlust och annan olägenhet för gäldenären. På begäran av borgenär kan exekutionen omfatta även fast egendom. Fordringen är ej förenad med sådan särskild förmånsrätt som anges i 6 § *förmånsrättslagen* (1970:979). Genom utmätningen erhålls förmånsrätt i den fasta egendomen, dock endast efter tidigare inteckningar och utmätningar (8 § och 9 § 3 och 4 styckena *förmånsrättslagen*). Detta innebär i praktiken att köpeskilling för fastighet vid exekutiv auktion sällan kan komma att tas i anspråk för gäldande av uttaxerade belopp i dikningssamfällighet. Om bidragsbelopp ej kan utvinnas från en deltagare, torde beloppet kunna tas ut från de övriga deltagarna i företaget. Någon uttrycklig bestämmelse av detta innehåll finns dock inte i VL.

I fråga om bidragsbelopp till *andra likartade samfälligheter* finns bestämmelser om särskild förmånsrätt. När det gäller vägsamfällighet återfinns bestämmelser härom i *lagen* (1939:609) *om förmånsrätt för vissa fordringar enligt lagen om enskilda vägar* och beträffande företag tillkomna enligt *lagen om vissa gemensamhetsanläggningar i lagen* (1966:701) *om förmånsrätt för fordringar enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar*.

Frågan om införandet av en särskild förmånsrätt vid dikning har tidigare övervägts i en utredning om vattenlagens torrlägningsbestämmelser (SOU 1968:51). Detta skedde i anledning av att önskemål framförts om att förbättra statens säkerhet för ekonomiska åtaganden i torrlägningsverksamheten. Utredningen, som förklarade sig (s. 121) ha att bedöma frågan om införande av förmånsrätt av hänsyn till statens intressen vid lånegarantigivning men knappast huruvida förmånsrätt eljest var motiverad, kunde ej finna förhållandena vid statlig lånegarantigivning motivera införandet av en ny tyst förmånsrätt.

I propositionen 1973:160, vilken ännu ej behandlats av riksdagen, läggs fram *förslag till anläggningslag m. m.* I förslaget till anläggningslag har sammanförts bl. a. bestämmelserna i *lagen om vissa gemensamhetsanläggningar* samt bestämmelserna om vägsamfällighet i *lagen om enskilda vägar*. Propositionen innehåller vidare ett *förslag till lag om förvaltning av samfälligheter*. Lagförslaget ersätter den nuvarande bysamfällighetslagen och innehåller vidare bestämmelser om förvaltning av samfälligheter enligt anläggningslagen. För samfällighetsförenings fordran på belopp, som vid uttaxering påförts fastighetsägare, föreslås i en särskild *lag om förmånsrätt för fordringar enligt lagen om förvaltning av samfälligheter* följa förmånsrätt enligt 6 § 1 *förmånsrättslagen*.

I den promemoria (Ds Ju 1971:16), som ligger till grund för de i propositionen framlagda lagförslagen, hade föreslagits att även bestämmelserna i 7 kap. VL om dikning skulle föras in i den nya anläggningslagen. Sedan detta förslag av vissa remissinstanser kritiserats skarpt har föredragande statsrådet förordat att dikningsfrågorna inte löses i detta

sammanhang utan att de tillsammans med övriga torrlägningsfrågor överlämnas till vattenlagsutredningen för ytterligare överväganden.

Vattenlagsutredningen

Vattenlagsutredningen har den 8 december 1972 fått i tilläggsuppdrag att se över 7 kap. VL. Enligt tilläggsdirektiven bör utredningen bl. a. göra en allmän översyn av torrlägningsbestämmelserna i syfte att åstadkomma en tidsenlig lagstiftning på området. Torrlägningsföretag har ofta ett samband med andra anläggningsföretag och med fastighetsbildningsåtgärder, förklaras det vidare i direktiven. Det sägs därför vara synnerligen angeläget att en samordning av lagstiftningen på dessa områden kommer till stånd. I direktiven understryks att samordningen inte bara bör avse förfarandebestämmelserna utan även den materiella regleringen. Särskilt angeläget anses det vara att de grundläggande bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång, tvångsupplåtelse av utrymme samt kostnadsfördelning kommer att överensstämma så långt det är möjligt.

Remissvaren

Samtliga remissinstanser avstyrker att den i motionen påtalade frågan görs till föremål för särskild utredning. *Lantbruksstyrelsen*, *lantbruksnämnden i Gävleborgs län* och *Lantbrukarnas riksförbund* föreslår emellertid att motionen överlämnas till vattenlagsutredningen för att beaktas under det fortsatta utredningsarbetet.

Vattenöverdomstolen vill efter en redogörelse för gällande rätt på området understryka att uttaxerade bidragsbelopp redan enligt nu gällande bestämmelser kan under angivna förutsättningar tas ut ur fastigheten men att denna möjlighet med hänsyn till annan ifrågakommande belastning på fastigheten är av begränsat ekonomiskt värde. Vill man öka möjligheterna att ta ut bidragsbelopp ur fastigheten, torde så endast kunna ske genom att tillerkänna torrlägningsföretaget särskild förmånsrätt i fastigheten för beloppen. *Vattenöverdomstolen* anser emellertid att stor återhållsamhet bör iakttas då det gäller att tillskapa nya förmånsrätter, särskilt om dessa ej skulle inskrivas i fastighetsboken. Härtill kommer att vattenlagsutredningen fått i uppdrag att göra en allmän översyn av torrlägningsbestämmelserna i vattenlagen i syfte att åstadkomma en tidsenlig lagstiftning på området. Någon anledning att särskilt utreda den i motionen berörda frågan finner *vattenöverdomstolen* därför inte föreligga.

Lantbruksstyrelsen framhåller att statliga garantier till företag samfällt utnyttjas i mycket ringa omfattning. Enligt styrelsens uppfattning synes inte behovet av lagändring på berörda område, i och för befrämjande av statliga garantier till företag samfällt, vara lika framträdande nu som tidigare. Dikningsverksamheten har nämligen avtagit högst väsentligt vad gäller tillkomsten av nya företag.

Behovet av särskild förmånsrätt och solidariskt ansvar kan enligt

styrelsens uppfattning också förekomma i samband med underhåll av dikningsföretag, även om delägares bidrag i dessa sammanhang ej är av samma storleksordning som i samband med ett företags första utförande.

Enligt styrelsens mening bör en viss enhetlighet eftersträvas i berört avseende när det gäller företag av liknande samfällighetskaraktär. Sådant lagstiftningsarbete pågår redan i samband med den blivande anläggningslagen. Styrelsen hänvisar vidare till att vattenlagsutredningen fått i uppdrag att göra en allmän översyn av dikningsbestämmelserna i vattenlagen. Styrelsen förutsätter att utredningen därvid även tar under övervägande motionärernas förslag att lättare uttaga oguldna bidrag direkt ur fastigheten.

Med hänsyn till nämnda förhållanden och pågående utredningsarbete på hithörande område finner styrelsen ej befogat att den i motionen berörda frågan göres till föremål för särskild utredning. Motionen bör däremot enligt styrelsens mening överlämnas till vattenlagsutredningen för att beaktas under det fortsatta utredningsarbetet.

Lantbruksnämnden i Gävleborgs län anför att motionärerna eventuellt synes ha missförstått gällande bestämmelser. Om utdebitering skett i laga ordning kan givetvis det till betalning förfallna beloppet uttagas ur fastigheten, om andra utmätningsbara tillgångar saknas. Lantbruksnämnden påpekar emellertid att, eftersom särskild förmånsrätt inte föreligger för beloppet, detta inte kan uttas ur fastigheten om framförliggande fordringar uppgår till eller överstiger fastighetens värde.

Detta förhållande är, framhåller lantbruksnämnden, givetvis inte tillfredsställande ur övriga dikningsintressenters synpunkt, eftersom de oguldna beloppen härigenom övervältras på dem på grund av det subsidiära betalningsansvaret. En styrelse för ett dikningsföretag kan härigenom och genom svårigheter att genom lån finansiera företaget förorsakas mycket stora problem. När förmånsrätt för utdebiterade belopp inte föreligger, erfordras nämligen ofta säkerhet i delägarnas fastigheter för att lån skall kunna erhållas. Medgivande härtill kan enligt lantbruksnämndens mening vara svårt att erhålla av alla delägarna.

Lantbruksnämnden hänvisar härefter till att förmånsrätt enligt 6 § 1 förmånsrättslagen tillkommer vägsamfällighet och vägförening, när det gäller uttaxerade belopp, samt att i förslaget till ny lagstiftning om gemensamhetsanläggningar föreslås att liknande bestämmelser skall gälla för samfällighetsföreningar. Lantbruksnämnden anser det önskvärt att förmånsrätt enligt samma grunder även införs för dikningsföretag enligt 7 kap. VL. Det kan enligt nämnden inte uteslutas att motionärerna med sin motion egentligen avsett införandet av en sådan förmånsrätt. Lantbruksnämnden anser att den utredning som motionärerna hemställt om bör ske i anslutning till den översyn av vattenlagen, som pågår, och att motionen därför bör överlämnas till vattenlagsutredningen.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län delar den av lantbruksnämnden uttalade uppfattningen att det vore önskvärt att förmånsrätt infördes för företag enligt 7 kap. VL. Länsstyrelsen anser att frågan lämpligen torde övervägas i ett större sammanhang, där liknande fordringar på grund av

företag enligt VL ingår.

Lantbrukarnas riksförbund anför att årskilliga regler i 7 kap. VL är föråldrade och bör moderniseras. Vattenlagsutredningen har genom direktiv erhållit uppdrag att överarbeta hela kapitlet. Den i motionen upptagna frågeställningen är enligt förbundet endast en del av hela det komplex, som måste bli föremål för en genomgripande revision. Förbundet vill därför för sin del endast föreslå att motionen överlämnas till vattenlagsutredningen i och för beaktande vid den kommande revisionen av nuvarande 7 kap. VL.

Utskottet

I detta betänkande behandlas en motion som tar upp vissa frågor om uttagande av kostnader för dikningsföretag.

Enligt bestämmelser i 7 kap. vattenlagen är delägare i dikningssamfällighet i princip skyldig att ta del i kostnaderna för samfällighetens torrläggning efter värdet av den båtnad som hans mark därigenom bereds. Uttaxering av deltagarnas bidrag till dikningsföretaget sker genom att samfällighetens styrelse lägger fram en debiteringslängd. Om någon av deltagarna inte betalar förfallna belopp kan styrelsen erhålla utmätning på grund av debiteringslängden i samma ordning som om betalningsskyldighet fastställts genom lagakraftvägande dom. Vid utmätningen tas i första hand i anspråk gäldenärens lösa egendom, men på begäran av styrelsen kan exekution omfatta även den fasta egendomen. Genom utmätningen erhålls visserligen förmånsrätt i den fasta egendomen men endast efter tidigare inteckningar och utmätningar. Om bidragsbeloppet ej kan utvinnas från en deltagare, torde beloppet kunna tas ut från de övriga deltagarna i företaget.

I motionen hävdas att förfallna bidrag till dikningssamfälligheten inte kan fastställas att utgå ur fast egendom. Om en delägare i samfälligheten inte kan betala uttaxerat belopp och han saknar utmätningssbara tillgångar leder detta enligt motionärerna till att beloppet måste erläggas av övriga delägare. Motionärerna anser att detta förhållande uppenbart inte är tillfredsställande och yrkar därför att riksdagen skall hos Kungl Maj:t hemställa om utredning och sådant förslag till lagändring att kostnad i dikningsföretag kan fastställas att utgå ur fast egendom.

Utskottet vill till en början ifrågasätta om inte motionärerna möjligen kan ha missförstått innehållet i gällande rätt. Såsom framgår av vad utskottet anför ovan kan nämligen utmätning för bidrag till dikningssamfällighet ske även i fast egendom. Denna möjlighet torde dock med hänsyn till in-teckningsbelastningen på fastigheten vara av begränsat ekonomiskt värde. I realiteten leder oftast insolvens hos delägare, som saknar utmätningssbar lös egendom, till att förfallet belopp får erläggas av övriga delägare. Vill man öka möjligheterna att ta ut bidragsbelopp ur berörd fastighet torde så kunna ske endast genom att man tillerkänner samfällighetens fordran sådan särskild förmånsrätt som anges i 6 § 1. förmånsrättslagen, dvs. före in-teckning i egendomen. Enligt utskottets

mening kan det antas att detta har varit motionärernas syfte med motionen. Remissinstanserna har också tolkat motionärernas yrkande på detta sätt.

Särskild förmånsrätt för uttaxerade bidrag har i lag tillerkänts vissa andra likartade samfälligheter. Sålunda finns bestämmelser därom när det gäller vägsamfällighet och vägförening som bildats enligt lagen om enskilda vägar (EVL). Detsamma gäller för företag tillkomna enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar. Utskottet vill vidare erinra om att det i propositionen 1973:160 föreslås att bestämmelserna i sistnämnda lag och bestämmelserna om vägsamfällighet i EVL sammanförs till en särskild anläggningslag. För bidrag till enligt denna lag bildad samfällighetsförening förordas motsvarande förmånsrätt. Det bör för övrigt anmärkas att i den departementspromemoria som ligger till grund för lagrådsremissen hade föreslagits att anläggningslagen skulle omfatta även reglerna om dikning. Om detta förslag godtagits hade sålunda även förevarande problem blivit löst. Med hänsyn till det samband som dikningsfrågorna har med vissa andra vattenlagsfrågor, som övervägs av vattenlagsutredningen, har föredragande statsrådet dock i propositionen funnit att reglerna om dikning inte bör tas in i den nya anläggningslagen.

Utskottet anser för sin del att starka skäl talar för att dikningssamfällighet för uttaxerade bidrag tillerkänns förmånsrätt motsvarande den som skall tillkomma samfällighetsföreningarna enligt anläggningslagen. Visserligen bör, såsom vattenöverdomstolen framhåller i sitt remissvar, stor återhållsamhet iakttas när det gäller att tillskapa nya förmånsrätter, särskilt om dessa ej skall inskrivas i fastighetsboken. Enligt utskottets mening är det emellertid angeläget att reglerna om uttagande av förfallna bidrag överensstämmer när det gäller samfälligheter av likartad karaktär. Möjligheterna att införa särskild förmånsrätt även för ifrågavarande bidrag bör därför närmare övervägas.

I samband med att förslaget till anläggningslag remitterades till lagrådet fick vattenlagsutredningen genom tilläggsdirektiv i uppdrag att se över vattenlagens torrlägningsbestämmelser. I direktiven framhålls att torrlägningsföretag ofta har ett samband med andra anläggningsföretag och att det därför är angeläget att en samordning av lagstiftningen på dessa områden kommer till stånd. Det understryks att samordningen inte bara bör avse förfarandebestämmelserna utan även den materiella regleringen. Särskilt angeläget anses det vara att bestämmelserna om bl. a. kostnadsfördelning kommer att överensstämma så långt det är möjligt. Med hänsyn till vad sålunda upptagits i direktiven förutsätter utskottet att vattenlagsutredningen kommer att pröva även förevarande fråga. Någon särskild utredning av frågan eller något initiativ från riksdagens sida finner utskottet följaktligen inte erfordras.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1973:618.

Stockholm den 6 november 1973

På lagutskottets vägnar
DANIEL WIKLUND

Närvarande: herrar Wiklund i Stockholm (fp)*, Svedberg (s), fröken Anderson i Lerum (s), herrar Lidgard (m), Hammarberg (s), Börjesson i Falköping (c)*, fru Åsbrink (s), herrar Sjöholm (fp)*, Andersson i Södertälje (s), Winberg (m), Israelsson (vpk), Olsson i Timrå (s)*, Olsson i Sundsvall (c) och fru Nilsson i Sunne (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

